

АКТУЕЛНОСТИ

УДК 327.7/.8:32(497.11)(497.115)

Српска политичка мисао
број 4/2013.
год. 20. vol. 42.
стр. 287-309.

Прегледни
рад

Игор Јанев

Институт за политичке студије, Београд

БРИСЕЛСКИ СПОРАЗУМ И ПРОБЛЕМ ВИРТУЕЛНОГ ПРИЗНАЊА КОСОВА И МЕТОХИЈЕ

Сажетак

У овом раду врши се правна и политичка анализа Бриселског споразума и последица овог акта. Ова анализа даје и пресек међународних услова у којима је овај акт настао. Утврђено је да су безбедносни међународни притисци, уз сталне унутрашње притиске, а посебно нарушена ситуација на Косову и Метохији (КиМ) резултирале Бриселским споразумом, који је један од најнеповољнијих аранжмана које је Србија икада закључила. Правна анализа је показала да овај документ и поред значајног броја међудржавних елемената, ипак није међународни уговор. Показало се да недостаје само један основни елеменат за тумачење овог акта као међународног споразума. Недостаје имплицитна сагласност (као и експлицитно дата сагласност) да се овде ради о међудржавном (међународном) акту. Исто, ту недостаје и имплицитна и експлицитна сагласност да се други субјект призна као држава до *de jure*, па ни *de facto* признања, али је ипак закључен акт који обилује међународно правним димензијама. Овакав акт, као што је примећено представља преседан међународног - уговорног права. Са политичког становишта, закључено је да споразум отвара и даје одређене могућности да се Србија у Уједињеним нацијама бори против признавања и учлањења „Косова“ у Уједињене Нације. Овде стога

постоји простор за даљу политичку борбу у универзалним међународним организацијама, како би се заштитила национална безбедност Србије и највиши интереси државе.

Кључне речи: Безбедност, Бриселски споразум, Србија, Косово и Метохија, *de jure*, *de facto*, признање, право, капацитет

УВОД

Бриселски споразум је у широј домаћој и светској јавности и научној литератури поставио теоријско правно питање да ли се у случају прихватања овог уговорног акта врши чин признања Косова и Метохије КиМ односно „Косова“ од стране Србије¹⁾. У домаћој јавности партије на власти су износиле ставове да прихватање овог правног документа не имплицира признање „Косова“, док су неке опозиционе партије, а посебно ДСС сматрале да је дошло до признања Косова и Метохије потписивањем акта из Брисела. Предмет овог рада је да се теоријски размотри шта правно значи прихватање наведеног споразума и какве су правне последице овог акта односно какви су могући ефекти на спољну политику Србије²⁾.

ПОЛИТИЧКА АТМОСФЕРА У ОЧИ ПОТПИСИВАЊА БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА И БЕЗБЕДНОСНЕ ДИЛЕМЕ ЗА СРБИЈУ

Преговори о стаусу КиМ који су трајали неколико месеци под патронатом Европске уније (ЕУ) су били у знаку непрекидног залагања европских структура за постизање тзв. компромисног решења између „две стране“ односно Србије и „Косова“. Као што је познато, Немачка је фаворизовала став да је „Косово“ КиМ већ независно и да Србија не може да „без нормализације односа“ са другом страном добије почетак приступних преговора са ЕУ. Подсетимо да ставови Немачке имају своје корене у даљој историјској перспективи која залази и у период пре Другог светског ата односно датира из времена када је Немачка дефинисала своју спољну политику према блканским државама.

- 1) У овом тексту користићемо термин *Косово* под значима навода одн. „Косово“, подразумевајући под њиме Косово и Метохију или скраћено КиМ.
- 2) Види основне критеријуме признања код Brierly J. L., *The Law of Nations*, The Clarendon press, 1928.

Као што је познато, тенденција Немачке да буде активни опонент интересима Србије има претече још и много раније од Првог светског рата, кроз пост - версајски реваншизам, а затим се протеже и на период распарчавања „прве“ Југославије односно период Другог светског рата, и потом на новији послератни период. Овде у послератном раздобљу, Немачка уз САД и више европских савезника, посебно држава уоквирених НАТО структуром, виде ондашњу Југославију, а касније и Србију као главног савезника СССР-а (потом Русије) на Балкану. После пада Берлинског зида висок приоритет Немачке је било разбијање Југославије, признавањем сецесионизма Словеније и Хрватске, и притисцима на чланице ЕУ у истом правцу, а посебно ради стварања и обнављања традиционалних савезничких веза са Хрватском и Словенијом³⁾. Ове две државе су биле прве признате, а Немачка је вршила претње и у правцу разбијања заједничке европске политике, ако се спољна политика ЕУ не приклони колективном признању⁴⁾. Поред Немачке и Аустрија је активно радила на акцијама усмереним на заједничко признање две балканске државе од стране Европске уније која је у то време изграђивала заједничку спољну политику. Процеси око рушења Југославије су показали да се Немачка постепено позиционира као главна европска сила која ЕУ користи као инструмент своје спољне политике.

Данас Немачка, поред утицаја на европску политику и органе ЕУ, заједно са групом земаља савезника Немачке, где је овима прикључена и Велика Британија, и донекле САД, врши мање или више планиране притиске на државе у међународној заједници у вези КиМ као и притиске на органе и тела Секретаријата ЕУ, али и УН-а као и појединих установа и организација у систему УН. Овде се настоји да се кроз међународне институције и организације спутавају и слабе интереси или акције Србије везане за суседе, а посебно за своју покрајну Косово и Метохију, где се политика Србије, пре Бриселског споразума, намерно доста шаблонски и површно повезује и приказује као наставак поражене Милошевићеве спољне политике. Овде се кроз институције ЕУ, али и деловањем Немачке и других држава у УН-у па и дејством на органе и службенике УН-а плански умањују капацитети Србије. Ту се уз друго, стварају услови за касније широко признавање „Косова“ и оставрење чланстава у универзалним међународним организацијама, као крајњи циљ у решавању тзв. питања „Косова“.

3) Види И. Јанев, М. Перић, *Дипломатија*, ИПС, Београд, 2013. (део написан од М. Перића)

4) Исто

Повећани притисци на српски преговарачки врх који се укључио у преговоре у Бриселу, кулминирао је изјавом Тачија који је запретио полицијском интервенцијом на уклањању структура Срба на КиМ тзв. „паралених структура“, што није наишло на осуду званичника у ЕУ⁵⁾, чак ни на осуду од стране Канцеларије за спољне послове ЕУ (на челу са Кетрин Ештон). Логично је да се тада у врху српске преговарачке групе, ово схватило као ултиматум, где је морало да се прихвати потписивање било каквог споразума у циљу отклања опасности од директне војне и полицијске акције против Срба на северу⁶⁾, али и на југу КиМ. У том смислу, у недостатку других средстава, државни врх је приступио преговорима о статусу у циљу постизања што бољег у тим условима остваривог статуса за Србе на Косову и Медтохији, избегавајући *de jure* признање „Косова“.

ПОЛИТИЧКА СТРАТЕГИЈА СРБИЈЕ ПРИ ПОТПИСИВАЊУ БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА И ОПШТЕ НАЗНАКЕ ТОГ ПРАВНОГ ИНСТРУМЕНТА

Основна стратешка опредељења Србије се називају из самог текста Бриселског споразума⁷⁾, као и процене о карактеру овог документа који се, као што је познато спремао више месеци раније.

Укратко овде можемо изложити форму и садржај Бриселског споразума, да би се извели закључци о политичким мотивима његовог закључења, а потом и правним последицама овог акта. Инструмент је назван „Први споразум о принципима који руководе нормализацију односа“ („First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations“). Сам наслов не упућује на природу овог акта, иако се намерно не прецизира термин „односа“, који се најчешће у документима у пракси повезује за односе два равноправна међународна субјекта. Мада ово не мора да прејудицира правну природу акта⁸⁾, овде се види интенција ЕУ стратега и планера да Албанскетарске косовске власти могу да га интерпретирају

5) Познате су и албанске претње поводом акције рушења нелегално подигнутог споменика у Прешеву

6) види НСПМ, „Са Дачићем о уклањању паралелних безбедносних структура Србије на северу Косова“, 8 феб. 2013. линк <http://www.nspm.rs/hronika/hasim-taci-sa-dacicem-cu-razgovarati-o-uklanjanju-paralelnih-bezbednosnih-struktura-srbije-na-severu-kosova.html>

7) Види Бриселски споразум, превод, Београд, 2013.

8) Види о правној природи аката у делу аутора Lauterpacht H. *Recognition in International Law*, Cambridge Univ. Press. 2012.

као правни акт два истородна правна лица⁹⁾. Ипак, треба сада даље процењивати и садржај да би се оценила правна природа односно квалитет тог акта. Садржај који следи не оставља сумњу да се ради о уговору, мада се јављају недоумице око тога да ли је споразум који је потписан међународни уговор или није¹⁰⁾. Србија га ни тада, а ни сада не сматра међународним споразумом, док власти Албанаца са Косова и Метохије га сматрају међународним уговором, где су стране уговорнице две суверене државе. Из изјава Тачија по завршаном парафирању, видело се да га Албанци сматрају међународним уговором (споразумом два међународно - правна субјекта), чиме се имплицира да је Србија извршила признање Косова (као независне земље)¹¹⁾. Из предложеног текста пре потписивања документа, за Србију је постало јасно да се њиме тежило од стране ЕУ ка убрзању успостављања суверености за албанскотарско „Косово“, где је Србија требала да активно допринесе овом опасном преседану. Алтернатива је, како сада видимо била рат, који би за албанскотарску страну био подржан од ЕУ, а са малом изгледима да се из таквог сукоба постигне повољан исход за Србију. То је очигледно и из најаве поводом рушења нелегалног споменика у Прешеви, где је Србија морала да одуговлачи са решењем о уклањању бесправно подигнутог објекта. У овим веома тешким безбедносним околностима држава се определила за стратегију избегавања конфронтације са међународном заједницом која је недвосмислено стала на страну „косовске независности“. Тако је искристалисана стратегија „статусне неутралности“ за будуће споразуме са „Косовом“. Овај принцип, са принципом „међународног непризнавања Косова“, је требало да буде „последња одбрана“ српских интереса на Косову и Метохији.

Садржај споразума који је у Бриселу постигнут је следећи:

1. Биће успостављена заједница општина са већинским српским становништвом на Косову. Та заједница ће бити отворена за чланство за било коју општину под условом да се чланови слажу.

2. Заједница српских општина ће бити створена статутом. Њен распад може се догодити искључиво одлуком општина које у њој суделују. Правне гаранције налазе се у одговарајућем закону и уставном закону (укључујући и правило о двотрећинској већини).

9) Види о уговорним странама у Бечкој конвенцији о праву међународних уговора

10) Види о природи међународних уговора код С. Аврамов, М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд, 1990. и код Н. Kelsen, *Principles of International Law*, New York, 1952.

11) Види Актер: „Тачи: Србија признала Косово“, *Актер*, 19. април 2013. link <http://akter.co.rs/25-politika/37856-ta-i-srbija-priznala-kosovo.html>, види о признању држава код Lauterpacht Н. *Recognition in International Law*, Cambridge Univ. Press, 2012.

3. Структуре Заједнице биће успостављене на истим принципима као постојећи статут заједнице косовских општина, на пример председник, потпредседник, скупштина, Савет.

4. У складу са овлашћењима додељеним од стране Европске повеље о локалној самоуправи и косовског закона, општине које суделују имаће право да сарађују у колективном остваривању својих права путем Заједнице. Заједница ће имати потпуни надзор над доменима економског развоја, образовања, здравства, урбаног и руралног планирања.

5. Заједница ће примењивати и друга додатна овлашћења која јој може доделити централна власт.

6. Заједница ће имати представничку улогу пред централном влашћу и у ту сврху место у саветодавном већу заједница. Како би та улога била остварена, предвиђена је функција надзора.

7. Постојаће једна полицијска снага на Косову под називом Косовска полиција. Сви полицајци на северу Косова биће интегрисани у оквир Косовске полиције. Плате ће исплаћивати искључиво КП.

8. Припадницима осталих српских безбедносних структура биће понуђено одговарајуће место у косовским структурама.

9. Постојаће регионални полицијски заповедник за четири северне општине с већинским српским становништвом (Северна Митровица, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић). Заповедник тог региона биће косовски Србин предложен од Министарства унутрашњих послова са листе коју ће предати четири председника у име Заједнице. (Постојаће још један регионални заповедник за општине Јужна Митровица, Србица и Вучитрн). Регионални заповедник четири општине на северу сарађиваће са осталим регионалним заповедницима.

10. Правосудне власти ће бити интегрисане и радиће у оквиру правног оквира Косова. Апелациони суд у Приштини успоставиће панел састављен од већине судија из редова косовских Срба, који ће се бавити свим општинама где су Срби већинско становништво. Одељење тог Апелационог суда, састављено од административног особља и судија, биће трајно смештено у Северној Митровици (Окружни суд Митровице). Свако радно тело наведеног Одељења биће састављено већином од судија из редова косовских Срба. Одговарајуће судије судиће зависно од природе случаја у који су укључене.

11. У општинама на северу биће организовани општински избори у току 2013. уз посредовање ОЕБС-а у складу са косовским законима и међународним стандардима.

12. План имплементације овог споразума, укључујући временски оквир, биће направљен до 26. априла ове године. У примени овог споразума биће размотрен принцип транспарентног финансирања.

13. Две стране ће интензивирати дискусије о енергетици и телекомуникацијама и окончати их до 16. јуна ове године.

14. Договорено је да ниједна страна неће блокирати нити подстицати друге да блокирају другу страну на њеном путу ка ЕУ.

15. Две стране ће успоставити одбор за примену овог споразума уз посредовање ЕУ.¹²⁾

Као што видимо, из цитираног текста, овде се ради о правном документу у 15 тачака између две стране које нису јасно решиле да дефинишу правни карактер страна уговорница. Тачка 14. је, као што је познато преформулисана у последњем тренутку акцијом премијера Дачића и првог подпредседника владе Вучића који су осетили да постављање обавезе о неблокади уласка у Уједињене нације јасније имплицира да се ради о истородним правним лицима из чега би се овакав акт наглашеније одредио према питању природе уговорних страна. Овде је интересантно поменути сличан међународни уговор које су закључиле Грчка и Македонија, где се Грчка обавезала да не блокира Македонију при учлањивању у међународне организације. У српско - косовском случају, избегнута је оваква општа формулација, која би била штетна, и неблокара је огрничено само на ЕУ.¹³⁾

Ако процењујемо полазну верзију уговора (Нацрт уговора) и постигнуту трансформацију акта, видимо да се Влада Србије овде морала позиционирати на овај начин јасно проценујући да је ЕУ стала на страну косовских Албанаца и да припрема резервни план који је могао бити једино полицијско - војна интервенција на Србе на „Косову“. Наиме, очекивано је у ЕУ да ће Срби одбити понуђена решења у виду документа, којим би се у суштини признала независност за „Косово“, па би се тиме отворила могућност интервенције Албанаца, а ЕУ се у ова дешавања не би мешала, оптужујући Србију да је својом непопустљивошћу изазвала нов конфликт.

12) Види све тачке Бриселског споразума, а посебно 7. 9-11, 14. и 15. Види одредбе других билатералних споразума где се као посредник јавља међународна организација (нпр. Споразум Грчке и Македоније из 1995, где се врши медијаторство и гарантовање акта од стране УН представника), види Повељу УН и консултју елементе Бечке конвенције о дипломатским односима

13) Посредништво међународне организације у овим случајевима, стандарно имплицира постојање међународних обавеза и права. Овде, међутим, није могуће установити дали оваква права и обавезе има и Косово, имајући у виду да међународно - правне уговорне капацитете Косова не признаје друга уговорница (Србија). О овоме види у Бечкој конвенцији о праву међународних уговора

Јасна процена могућег исхода, где би Албанци добили „прећутно зелено светло“ за акцију против „структура паралелне власти“, где би се за све поново оптужили Срби са КиМ али и власт у Србији, искристалисала је став да се мора постићи некакав компромис преточен у споразум. Аргумент могућег заоштравања ситуације, где би шансе за повољан исход биле мале, навеле су руководство да прихвати балансирање на „рубовима“ могућег компромиса да би се избегло војно конфронтацијање и спречио сценарио „Акције Олуја“ који је виђен у Хрватској.

Да је ЕУ била спремна да се упусти у ову авантуру са екстремним нарушавањем безбедносне ситуације за Србију, види се и из неосуде претњи Тачија, као и подршке Албанцима да се „паралелне структуре“ морају укинути. Процењујући да неке силе у ЕУ јасно притискају ка сваком облику конфронтације Албанаца са Србијом, а све у духу да је „Косово већ независно“¹⁴⁾, Влада је донела закључак да је неопходно да се трагедија избегне да се остваре тешки „компромиси“, где се не би експлицитно, а ни *de facto* признало „Косово“. Стратегија непризнавања укључила је принцип „статусне неутралности“ за сва решења у преговорима.

ПРАВНА ПРИРОДА БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА И ЗАШТИТА СРПСКОГ ИНТЕРЕСА У ОВОМ АКТУ

Имајући у виду главне политичке назнаке овде у предходном поглављу описане, можемо се по тачкама осврнути на све проблематичне и „компромисне“ аспекте и елементе Бриселског уговора.

Већ у првој тачки споразума примећујемо да Србија нема никаквог правног и суштинског утицаја на организацију српских општина односно веза са Србијом се овде нигде не помиње: „Та заједница ће бити отворена за чланство за било коју општину под условом да се чланови слажу.“ Овде наслућујемо да се заједнице симетрично измичу контроли, како Србије, тако и Косова. Овакво формулисање се касније у тексту допрецизира кроз формулације из

14) Види изјаву дату од Гвида Вестервелеа још 2010: „Вестервеле донео поруку: Одустаните од Косова!“, *Пресс*, 27. август 2010. линк: <http://www.pressonline.rs/info/politika/130886/video-vestervele-doneo-poruku-odustanite-od-kosova.html>, Ова изјава је сумирана као: „Немачки министар Гвидо Вестервеле поручио да би Србија морала да прихвати да је Косово независно, Србија одговорила да неће мењати резолуцију у УН.“ Касније су се исти ставови још драстичније наглашавали, а посебно су учестили у фази припреме Бриселског споразума. види нпр. изјаву А. Шокенхофа о „добро суседским односима“ као услову за почетак преговора са ЕУ. линк: <http://www.mondo.rs/a260331/Info/Svet/Novi-nemacki-pritisak-za-priznanje-Kosova.html>

којих видимо да се овлашћења Србије на КиМ ограничавају односно да потпуно ишчезавају.

После неутралних, одредби из тачака 2. и 3. следе сасвим проблематичне одредбе у тачки 4. Овде се каже да „У складу са овлашћењима додељеним од стране Европске повеље о локалној самоуправи и косовског закона, општине које суделују имаће право да сарађују у колективном остваривању својих права путем Заједнице.“ Ту примећујемо да се по први пут Заједница ставља под јурисдикцију косовског „закона“ из чега следи, и фактом да се не помиње српска надлежност, да је ова заједница изван правног система Србије. Тиме је имплицирано да се ова заједница прикључује правном поретку друге државе, што је касније у тексту још снажније потенцирано. Ова тачка по први пут јасно указује на нејасну правну природу овог акта који добија елементе међународно - правога аранжмана, барем садржински.

Недоумице о природи акта постају још веће када се у тачки 5. укључује „централна власт“. То се види у одредби о контролној надлежности која има вид: „Заједница ће примењивати и друга додатна овлашћења која јој може доделити централна власт.“ Овде се, очигледно, не мисли на српску централну власт, већ власт из Приштине која добија право да контролише српске општине са својим становништвом. Из овог непомињања српског правног поретка опажамо интенцију творца нацрта аранжмана да ставе српску популацију (али и територију) под јурисдикцију „Косовске државе“. У овоме се иде и даље па се у тачки 6. предвиђа Албански надзор: „Заједница ће имати представничку улогу пред централном влашћу и у ту сврху место у саветодавном већу заједница. Како би та улога била остварена, предвиђена је функција надзора.“ На овај начин, како можемо запазити, се заједница недвосмислено подвргава правној надлежности „Косовске државе“. Ту се већ могу поставити основнија правна питања о томе да ли Бриселски споразум препушта косовске Србе надлежности друге правне личности, односно у оваквом случају друге државе, и какав је у том смислу карактер овог акта потписаног у Бриселу. На овом месту, треба поново потсетити да се Бриселски споразум припремао много раније и да је, као што можемо већ из ових тачака да уочимо, имао за циљ да „утемељи независност“ тзв. државе која није универзално призната, користећи акт ове врсте као форму српског признања.¹⁵⁾

15) Код склапања међународних уговора сматра се да је такав акт успостављен између међународно правних субјеката који узајамно признају да друга страна или стране имају капацитет за закључивање оваквих уговора. Види Б. Јанковић, *Међународно јавно право*, Београд, 1971.

Ако за многе експерте у Србији и ван Србије ове преходне одредбе нису још изван оквира „статусне неутралности“, можемо сматрати да је принцип неутралности овог аранжмана апсолутно доведен у питање у тачки 7: „Постојаће једна полицијска снага на Косову под називом Косовска полиција. Сви полицајци на северу Косова биће интегрисани у оквир Косовске полиције. Плате ће исплаћивати искључиво КП.“

Како закључујемо ту се власт и извршне надлежности репресивне природе стављају у руке нове власти, која није власт Србије, односно јесте власт неке друге државе. То би требало интерпретирати као препуштање од једне државе (Србије) кључне полуге власти другој држави („Косову“). Тешко је из оваквог формулисања у тексту закључити да се није делимично напустио принцип „статусне неутралности“. На овом месту постаје већ сасвим јасно да уговор са „Косовом“ има међународно правне елементе и да је карактер овог уговора хибридне природе. Из политичког угла гледано, Бриселски споразум се не би постигао да се није направио овакав драстичан уступак. За српску делегацију ово је био важан момент, који је поставио дилему да ли да се напусти начело „статусне неутралности“ у једном аспекту или да се буде спреман на могући рат са „косовским“ европским савезницима и на крају НАТО-м¹⁶). Овде је као што се показало донета одлука на бази принципа „да је сваки договор бољи“ него оружана конфронтација, па је овакав компромис ипак прихваћен.

После тачке 7. следи у истом правцу веома драстична одредба „Припадницима осталих српских безбедносних структура биће понуђено одговарајуће место у косовским структурама¹⁷).“ Овде се као и у предходној тачки споразума инситира на утапању свих полицијских установа у структуре „косовске“ власти. Оваква одредба сама по себи неби била до краја проблематична када се из предходне тачке неби јасно имплицирало тумачење правног стауса из кога

16) Види А.М: „Тачи верује у договор, али и прети“, *Нови Магазин*, 4. април 2013. линк: <http://www.novimagazin.rs/vesti/taci-optimista-da-moze-biti-postignut-sporazum>, види исто „Преговори у Бриселу: Тачи претио насиљем, девета рунда завршена без договора!“, *Србин Инфо*, 18. април 2013. линк: <http://srbin.info/2013/04/taci-pretio-nasiljem-deveta-runda-zavrshena-bez-dogovora/>, види „Тачи прети да ће север КИМ решити силом“, линк: <http://srbinaokup.info/?p=9471>, види интервју са В. Коштуница, „Бриселски споразум разара Србију“, Печат, 17. мај 2013. линк: <http://www.pecat.co.rs/2013/05/vojislav-kostunica-briselski-sporazum-razara-srbiju/>, и види „Тачи минирао споразум, Тачи: Србија минирала договор“, РТВ, 17. април 2013. линк: http://www.rtv.rs/sr_ci/politika/bez-dogovora-u-briselu-dacic-taci-minirao-sporazum-taci-srbija-odbila-dogovor_385847.html

17) Види тачку 8. споразума. Уочавамо допуштање прихватања укључења у „косовске полицијске структуре“

произлази да се безбедосне снаге прикључују другом ентитету који, како видимо није под надлежношћу Србије.

Ова нова албанска власт имаће контролну функција над свим полицијским установама, као што се види и из следеће одредбе 9: „Постојаће регионални полицијски заповедник за четири северне општине с већинским српским становништвом (Северна Митровица, Звечан, Зубин Поток и Лепосавић). Заповедник тог региона биће косовски Србин предложен од Министарства унутрашњих послова“¹⁸⁾ И ова, наизглед повољнија формулација, садржи замку у виду најсноћа око избора регионалног шефа полиције, где Албанци избором за њих прихватљивог Србина могу мењати сам смисао залагања за аутономну власт косовских Срба.

Ново компромисно преузимање власти од стране Албанаца се, даље, огледа и у тачкама 10. и 11. Ту се у тачки 10. каже „Правосудне власти ће бити интегрисане и радиће у оквиру правног оквира Косова¹⁹⁾.“ А потом следи прецизирање и допуна у виду „Апелациони суд у Приштини успоставиће панел састављен од већине судија из редова косовских Срба, који ће се бавити свим општинама где су Срби већинско становништво.“²⁰⁾ Или даље у истој тачки: „Свако радно тело наведеног Одељења биће састављено већином од судија из редова косовских Срба. Одговарајуће судије судиће зависно од природе случаја у који су укључене.“²¹⁾

Ту се, потпуно јасно целокупни правни систем извлачи из правосудног поретка Србије и добија статус локалног органа власти, као вида аутономије, у оквиру новог правног поретка, дефинисаног као државна власт која није власт Србије, већ је са елементима суверенитета који се огледају у самосталној извршној и судској, а одане и централизованог законодавног власти. У целини, компромис ове врсте од стране Србије укључује да се у најбитинијим аспектима признаје независна државна власт „Косова“ издвојена из државне власти Србије. Овде се већ може са већом сигурношћу говорити да је дошло до примопредаје власти другом полудржавном ентитету, који поседује кључне државне установе које Србија, како видимо, признаје на недиректан начин. У теоријском смислу, стога можемо увести појам виртуелног признања, јер *de jure*, па и *de facto* признања овде ипак нема, имајући у виду да Србија у уго-

18) Тачка 9. истог док.

19) Тачка 10. (прихватање укључења у „косовске правосудне структуре“)

20) Исто.

21) Исто.

вору не показује интенцију да отворено призна капацитете „Косова“ као државе.

У тачки 11 се, у истом духу, наводи: „У општинама на северу ће се организовани општински избори у току 2013. уз посредовање ОЕБС-а у складу са косовским законима...“²²⁾ Овим се још једном потврђује да се примењују косовски закони и да је српска популација уклопљена у косовски режим као државни режим „независне правне државе“. Избори се, дакле, спроводе не по српским, већ по косовским законима. Перфидни карактер ове тачке је у томе што се поставља питање личних идентификационих докумената с којим ће се ићи на изборе, и то не само на следеће, већ и сваке наредне. Ту се открива права намера ЕУ да целокупно српско становништво укључи у прави поредак „Косова“ преко „косоваризације“ људи, намећући им да пре или касије постану грађани „Косова“. Овде се за сада не прецизира које ће документе Срби користити. То је изгледа остављено, а и јесте остављено за следећу фазу разговора (после одржавања избора на јесен 2013.). Ту је идеја да у неком моменту сви Срби на „Косову“ буду принуђени да прихвате лична документа нове „државе“.

После релативно „неутралних“ одредби у тачкама 12. и 13. следе веома контроверзне тачке 14. и 15.

Тачка 14. се тиче одредби које се могу интерпретирати као „квази-међународне“ односно недифинисане одговорности у виду: „Договорено је да ниједна страна неће блокирати нити подстицати друге да блокирају другу страну на њеном путу ка ЕУ.“²³⁾ Ту је очигледно проблем дефиниције „две стране“ где једна (Србија) стиче међународну обавезу, а друга, у ствари, нема обавеза, али није јасно да ли та уговорница стиче или каквог су карактера и квалитета права овог лица, у вези са обавезом коју стиче Србија. У овој одредби се Србија нашла пред „ивицом понора“, али се ипак оваква нејасноћа не мора дефинисати као *de facto* признање „Косова“. У овоме треба приметити да део формулације да уговорнице неће блокирати „ниједну страну“ на путу ка ЕУ, је много повољнији од првобитне нацрт - одредбе да неће блокирати ни једну страну на „путу ка УН“, односно како би се онда, у случају прихватања тог нацрта, ово тумачило као на „путу ка универзалним организацијама“. Овде треба приметити да је Влада Србије овим ипак оставила битан простор да се може борити за блокирање косовске независности ка универзалним ор-

22) Исто, тачка 11.

23) Исто, тачка 14.

ганизацијама. Битан циљ „Косова“ је био, а сада јесте учлањење у УН. Овде је, као што закључујемо, попустила ЕУ и направљен је битан уступак Србији. Познајући политику ЕУ, можда је и овај елемент остављен „за неку каснију“ власт у Србији, према проценама европских политичара.

Напоследку у тачки 15 имамо још једну лукаву и проблематичну формулацију која не говори о неутралности ЕУ, већ још једном исказује деловање са предумишљајем. Ту се каже: „Две стране ће успоставити одбор за примену овог споразума уз посредовање ЕУ.“²⁴⁾ Поред формулације „две стране“ ту стоји и „посредовање ЕУ“. Посредовање трећег правног међународног субјекта је уобичајно за међународне уговоре, чиме се поново потврђује теза да су од старта службе ЕУ скицирале цео документ у облику међународног споразума, којим се од Србије *de facto* признаје „Косово“. Овде се поново можемо, осврнути на одуство и непотпуност воље да се од Србије призна „Косово“. Стога овде видимо и можемо антиципирати правни преседан који садржински наликује признању, али ипак није и класични вид признања²⁵⁾.

Пре него што се посебно задржимо на правним аспектима овог уговора, треба да се још једном осврнемо на политичку димензију и атмосферу доношења Бриселског акта, и политичке димезије овог документа. Ово је неопходно да би се донели закљчци о насталој политичкој и правној ситуацији у којој се сада налази Србија.

Најпре, из текста који је понуђен за потписивање видимо да је циљ Европске уније био да се успостави међународни односно међудржавни уговор који би имао као последицу тумачење да је Србија признала Косово и тиме се одрекла својих суверених права на КиМ. Документ је понуђен на парафирање у нади да ће тако лакше проћи, међутим, свима је било јасно да је за правно важење међудржавних споразума чин парафирања довољан да уговор има правно дејство. Касније је скупштина „Косова“ овај уговор и ратификовала у парламенту „Косова“, на начин како се поступа са међународним актима. Са становишта међународног права није ни најмање битно што је у српском парламенту усвојен Бриселски споразум као део извештаја о преговорима, јер се по међународном праву не узимају у обзир унутрашње процедуре приликом оцене правног карактера и квалитета неког акта.

24) Исто, 15.

25) Видети о признању још код Henkin L., Pugh R. C., Schachter O., Smit H.: *International Law*, West Pub. Co 1980. и Sorensen M.: *Manual of International Law*, St. Martin 's Press. 1968.

С овим у вези, видимо да је интенција ЕУ од страта била да покуша да „изигра“ Србију и да наметне решење према интересу водећих европских држава. С друге стране, претње Албанаца које су долазиле у вези „насилног растурања“ српских установа, наилазиле су на одобравање и прећутну сагласност главних актера у ЕУ.

Без посебно ширег анализирања, на овом месту, можемо само напоменути да је група држава око Немачке у дужем периоду припремала „терен“ за притиске на Србију, а ово се осетило и из деловања немачке дипломатије на заоштравању односа Србије са свим својим суседима, али и са државама које су историјски и традиционално биле српски савезници. Безбедносна ситуација је била доведена до крајњих граница односно до нивоа ескалације, што се осетило и по акцијама Немачке и њезиних савезника у правцу оправдавања могуће акције војног вида према косовско-метохијским Србима, и према самој Србији „ако је неопходно“, при чему је ова група држава успела да добије наклоност Сједињених Америчких Држава за овакав ратни сценарио. Ово се потврдило и доласком 1400 америчких војних обавештајаца који су требали да буду средство заштите интереса Албанаца²⁶⁾, али и предходница снага за дестабилизацију саме Србије.

Суочена са реалним притисцима, који су могли да прерасте у снажније нарушавање односа са Западом Србија је била спремна на крајње неповољне и тешке потезе. Ово је значило и неопходност потписивања једног акта који је ултимативно презентирао Србији.

Да би се окарактерисао Бриселски уговор и његове последице, треба оценити и узети у обзир и настале моменте непосредно после парафирања тог инструмента. Ово се пре свега односи на посету немачког министра спољних послова Гвида Вестервеллеа. Као што је познато, одмах по доласку у Београд он је тражио да се у имплементацији Бриселског акта, покрене питање личних докумената за Србе са „Косова“.²⁷⁾ Овде су у разговорима избегнута конкретна обећања која је Вестервелле прижељкивао. Идеја Немачке је била да се кроз имплементацију, изврши даља форма „допрецизирања“ којом би се потврдило да је Бриселски инструмент међународни уговор, и тиме скинула свака сумња у вези тога да ли је Србија *de facto* признала „Косово“. Касније је Влада Србије доста

26) Информација из дневног листа Нова Македонија: „Во Косово доаѓаат 1.400 разузнавачи од САД“, 13. март 2013. линк : <http://daily.mk/forward/1930252/vo-kosovo-doagjaat-1400-razuznavachi-od-sad>, види и линк: <http://daily.mk/cluster/041e7ad5d4f0e61f1eebb121735a1e82/vo-kosovo-doagjaat-1400-razuznavachi-od-sad>

27) Види став Г. Вестервеллеа: „Уклањањем паралелних структура до примене споразума“, Слободна Европа, 20 мај. 2013. линк: <http://www.slobodnaevropa.org/content/westerwelle-ukidanjem-paralelnih-struktura-i-integracijom-srba-do-primene-sporazuma/24991710.html>

вешто избегла замке око дилема са којим ће личним документима Срби са КиМ гласати на „Косову“. (Ту је, као што смо опсервирани договорено да се на изборе изађе са српским документима).

Са безбедносног становишта треба поменути и да се у периоду око парафирања Бриселског уговора појавила и спорна „Декларација“ Војводине. У крајње сложеним околностима доношење ове „Декларације“ је коинцидирало са моментом парафирања акта из Брисела.²⁸⁾ Ако се претпостави да ово није била случајност, тада се може извести и шире постављени општи закључак о појачаном деловању Западних обавештајних служби које су допунским притисцима покушавале да изврше притисак на преговарачки процес, шаључи поруку да је могућа даља дестабилизација уколико српске власти „не буду кооперативније“.

У безбедносно погледу битно је приметити да је држање САД по страни било у вези са схватањем да је ово европски проблем. Међутим, САД су се ипак оријентисале на слање 1400 специјалаца-обавештајца на КИМ.²⁹⁾ Овде треба закључити да је САД поверовао својим европским савезницима, који су и даље описивали српску политику као „наставак Милошевићеве политике“. Чини се да су САД недовољно продубљено анализирајући и саме веровале у то да су у Србији настале, после октобра 2000, само „козметичке промене“. Ово је постало јасно приликом посете подпредседника САД Џ. Бајдена Србији када се на очигледан начин увидело да није у детаљима информисан, чак ни до нивоа нашег домаћег новинарства.

После потписивања Бриселског уговора вршене су непрекидни притисци на решавање „конкретних“ питања у вези реализације. Овде се српска страна нашла пред новим „уговором“ непредвиђеним условима који су се по форми и интензитету могли описати као уцене. Као што се показало, после неколико недеља неуспешних преговора, председник владе Дачић је постигао споразум са тзв. „премијером“ Тачијем, па су онда остала још само „техничка питања“, где спадају енергетика и телекомуникације. Ова два питања коначно су решена тек на конференцији у септембру 2013. Треба

28) Види о Декларацији Војводине у Вечерњим новостима: „Војводина: Декларација продубила ровове“ 20. мај 2013, линк: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:434680-Vojvodina-Deklaracija-produbila-rovove>

Види текст ове Декларације на РТВ: „Влада Војводине објавила текст Предлога декларације о заштити Војводине“ *БЕТА, РТВ*, 11. април 2013. линк: http://www.rtv.rs/sr_ci/vojvodina/novi-sad/vlada-vojvodine-objavila-tekst-predloga-deklaracije-o-zastiti-vojvodine_384530.html

29) Види Нову Македонију: „Во Косово доаѓаат 1.400 разузнавачи од САД“, 13. март 2013. линк: <http://daily.mk/forward/1930252/vo-kosovo-doagjaat-1400-razuznavachi-od-sad>

ту приметити да су Албанци у свакој од ових фаза наилазили на подршку Европске уније, док је према Србији гледано са већим неповерењем као страни која покушава да опструкцијом и избегавањем или модификовањем обавеза изигра карактер споразума. У ствари, ако се узму у обзир безбедосне околности и факат да су Европски званичници подржавали проширивање већ углашених услова, долази се до закљчка да је реч о „преварном“ понашању по потписивању овог акта. Ово понашање везано за политику да се српске власти изиграју, основна је карактеристика и политике ЕУ пре парафирања уговора.

ОЦЕНА ПРАВНЕ ПРИРОДЕ БРИСЕЛСКОГ СПОРАЗУМА И ПОЛИТИЧКЕ ПОСЛЕДИЦЕ

Да би се оценила правна природа бриселског споразума неопходно је утврдити да ли по форми и садржају овакав документ представља међународни уговор. У процени је потребно, надаље, узети у обзир и чињенице које нису уско везане за форму и садржај тог акта, а ипак детерминишу карактер оваквог инструмента.

Садржина овог споразума јасно показује да се правна надлежност Србије уговорно више не простира на територији Косова и Метохије и да се битне институције на Косову Метохији стављају под власт (државног и међународног вида) која има престоницу Приштини. На овом месту видимо да се субјекту са државним обележјима предаје део државне моћи Србије у руке као лицу који може да прими елементе државне власти. Садржински, из одредби о преносу надлежности, можемо да приметимо да се овакав уговор и његова намена може сматрати међународним уговором.

Наизглед формално-правно ово је међународни уговор, где се парвно изједначавају две уговорне стране, па се поред обавеза око предаје елемената власти договарају и око тога да једна страна не блокира другу у процесу учлађења у ЕУ. Напослетку се помиње и медијаторство ЕУ, као међународног лица, које је сада у функцији контролора и посредника око примене споразума између две правне уговорнице, по идеји, изједначених правних лица. Тачке 14. и 15. недвосмислено у формално-правном и садржинском смислу изједначавају „две стране“ уговорнице акта. Ако се узме у обзир и садржина текста која се односи на трансфер суверености од једног лица на друго (посебно трансфер надлежности у правосуђу и полицији), тада и правно ове „две стране“ уговорнице треба тумачити као „две државе“ уговорнице. Одавде би могло да се протумачи да

је Бриселски споразум формално и садржински међународни уговор. Ако је то тако, парфирањем оваквог споразума произилази да Србија признаје Косово. Ово би било *de facto* признање државе.³⁰⁾

На овом месту можемо, ипак, ставити извесне резерве око тога да је Србија признала „Косово“, или да је парафирала међународни споразум који би значајно признање друге земаље.

Као битан елемент код признања сваке државе од неке друге државе је присутна имплицитно или експлицитно дата сагласност о признању. Дата сагласност за признање је битна и код *de facto* облика признања, као и код *de jure* типа признања.³¹⁾ Оваква сагласност у имплицитном виду мора бити присутна, јер ако то није случај, тада немамо неопходни елемент признања. Имплицитно признавање би подразумевало да се држава (Србија) не изјашњава у својим изјавама које су експлицитног вида да она не признаје то лице као правни субјект (а што Србија иначе свуда чини).

На сличан начин је потребно тумачити и елементе уговора у којима једна од две стране не признаје да се ради о међународном уговору. За међународни међудржавни уговор неопходан елемент је подразумевана сагласност код сваке стране да су друге стране међународна правна лица. Ово мора бити недвосмислено изражено чак и код имплицитне сагласности. Ако једна страна експлицитно изјављује да такав документ није међународни уговор или да не признаје другу страну као правно лице, онда се уговор ове врсте не може сматрати уговором међународног права. Уговор међународног права треба увек да се базира на принципу *bona fides* (вршења обавеза „у доброј вери“)³²⁾, а када стране не признају међународни квалитет споразума (експлицитно), онда овакав уговор губи својство међународног споразума.

У случају Србије у оквиру датих ставова у вези Бриселског споразума, јасно је да овим актом она ни у којој форми „не признаје Косово“ (ни *de facto*). Ови ставови су јасно изражани, *мада је било пожељно и да су у писаној форми стављани у текст овог*

30) Види о признању држава С. Аврамов, М. Крећа: *Међународно јавно право*, Београд, 1990.

31) Ово налазимо у свим америчким учебницима међународног јавног права. Види нпр. Х. Келсен, *Principles of International Law*, New York, 1952. и Henkin L., Pugh R. C., Schachter O., Smit H., *International Law*, West Pub. Co, 1980. Независно од облика признање мора бити недвосмислено показано. Нпр. слање амбасадора у другу државу и примање истог сматра се *de facto* признањем. Види Бечку конвенцију о дипломатским односима (погледај и правила из Бечке конвенције о конзуларним односима)

32) Види о *bona fides* принципу права код Brownlie, I. *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, Incorporated, 2008, и Lauterpacht H.: *International Law*, Cambridge University Press, 2004.

споразума. Надаље, из ставова делегације и званичника, видимо да Србија одбацује да се ради о међународном споразуму. И овај став, исто тако је било потребно ставити у текст споразума. Ипак, сталне изјаве, које иначе обавезују по међународном праву³³⁾, довољне су да се добије тумачење да у уговору недостају две основне правне сагласности: а) *сагласност* да се ради о међународном уговору; б) *сагласност* да се даје у било којој форми признање за другу страну, есплицитно у бројним ситуацијама тврдећи супротно (да Србија не признаје „Косово“ и да га „никад неће признати“). Наравно, пропуст да се ово истакне у самом тексту у *изричитом виду* је несумњиво показатељ о недовољној припремљености српске дипломатије на овакав међународни аранжман.

У овим околностима имамо квази-међународни уговор³⁴⁾, без кључних есенцијалних елемената уговора³⁵⁾. Ово је можда и једини овакава споразум о уређењу односа два међународна лица у историји, где једно лице сматра да има другачији правни квалитет у односу на оно друго уговорно лице, док опет ово друго лице сматра себе правно изједначеним са лицем са којим закључује споразум. Овде оба лица уговорнице нису сагласна о томе какав је правни квалитет преузетих обавеза, односно да ли су ово обавезе према другом лицу, као другом међународном уговорном лицу односно као међународном субјекту или такве се обавезе пре могу (евентуално) сматрати врстом обавезе према самој ЕУ, где је ЕУ гарант проистеклих обавеза из постигнутог договора. Овде се Србија може ослонити пре свега на принцип *bona fides*, јер се у међународном праву подразумева да се државе у *доброј вери* придржавају обавеза које су преузеле, а тиме се недвосмислено признају и правна својства друге стране уговору. Када то није случај, т.ј. када једна страна негира међународне уговорне капацитете друге стране-уговорнице, тада није реч о међународном споразуму, јер се губи веза са основним принципима којима се одређује правна природа међународног споразума.

Из факта да Србија не признаје „Косово“, следи да ово није међународни споразум. Исто тако, видимо да Србија није овим

33) Познат је „дански случај“ када је министар спољних послова усменом изјавом, која је дата у шали, обавезао своју државу на уступак територије, што је касније потврдио и Међународни суд правде у Хагу, који је дао интерпретацију да изјаве Председника, Премијера и Министра спољних послова, чак и у усменом виду, обавезују државу по међународном праву. види о овоме нпр. С. Аврамов, М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд, 1990. и код Б. Јанковић, *Међународно јавно право*, Београд, 1971.

34) Види о компромисима код Roberts I. *Satow's Diplomatic Practice*, OUP Oxford, 2011.

35) Види нпр. код Б. Јанковић, *Међународно јавно право*, Београд, 1971. и Б. Јанковић, *Дипломатија*, Београд, 1988. Исто види и С. Аврамов, М. Крећа, *Међународно јавно право*, Београд, 1990.

актом ни *de facto* признала „Косово“, што је јасно из изјава које стално понављају представници Србије.

У недостатку бољег термина, узимајући у обзир садржај уговора, можемо сматрати да је Србија са ЕУ проширила оквире данашњег примењиваног међународног права, па тако можемо условно увести термин „виртуелног признања“ државе. Овај појам би се, дакле, односио само на садржински третирано уговорно признање другог лица као државе, без пуног правног признатог капацитета.

Политичке последице овог полу-признања су бројне. За ово истраживање најбитније су оне које се тичу спољне политике Србије. У наредном периоду, у актима за имплементацију споразума треба да се јасније уносе одредбе везане за „црвене линије“, пре свега (*писане*) одредбе да (у донешеним) актима Србија ни у једном облику не признаје „Косово“. Друго, Србија мора да у Уједињеним нацијама ефикасно поведе рачуна да државе - чланице прихвате чињеницу да Бриселски споразум *није међународни уговор и није признање „Косова“*, већ технички постигнути политички компромис, без прејудуцирања правног стауса „Косова“.

Поред тога треба стално тржити од других држава - чланица Уједињених нација и специјализованих организација у систему УН да не врше даља признања „Косова“. Када је могуће треба радити и на томе да се постигнута признања (као нелегална признања без правног основа) повуку. О конкретним процесима заустављања овог тренда треба сачинити одговарајућу националну стратегију, којом би се дефинисало којим мерама у УН и специјализованих организацијама у систему УН треба деловати на спречавању процеса повећавања признавања без правног основа „Косова“, као и учлањења „Косова“ у УН (и агенције УН-а), чак и у форми државе посматрача. У националној стратегији треба пажљиво анализирати „палестински сценарио“ уласка у УН у форми државе посматрача, и с овим у вези планирати и реализовати могуће правне и политичке мере и акције на сузбијању и онемогућавању „заобилазних метода“ уласка у УН и друге универзалне међународне организације.

Што се тиче брзине приближавања ЕУ, овде такође треба бити опрезан јер државе које у Унији нису наклоњене Србији, настојаће да на путу Србије према ЕУ испослују што више користи за Албанце и евентуално остале могуће сепаратисте. У овом смислу брзину приближавања ЕУ треба прилагодити околностима и по потреби евентуално успорити да би се избегле велике безбедносне опасности и штете на путу уласка у ЕУ.

* * *

Бриселски споразум је у научним и јавним круговима створио велике дилеме око своје правне природе. Посебна дилема је била, и то и даље јесте, да ли се овим споразумом *de facto* признаје „Косово“ као независна држава. У овом чланку учињен је покушај да се да одговор на ово сложено питање, полазећи од досадашње теорије и праксе међународног права.

У оквиру правне анализе показало се да за класични вид међународног уговора ту недостаје јасно изражена сагласност да се парафира (или закључује) међународни уговор, где су релевантни субјекти међународно - правна лица. Србија је својим актима, пре свега изјавама, јасно показала вољу да се ту не даје сагласност о томе да се склапа међународни споразум и да она не признаје „Косово“ као међународно - правно лице.

Правна природа споразума, као што видимо, овде је зависна од одсуства воље да се призна друга страна уговора („Косово“) као међународно - правно лице односно као држава која има капацитет да закључује међународне уговоре. Свуда је у јавности присутан и истицан став Србије од представника и челних државних личности да она овим чином не признаје „Косово“ ни у ком облику. Ови ставови када долазе од Председника или Премијера, као и од Министра спољних послова, обавезују државу према међународном праву и детерминишу карактер уговора.

Из свега се може закључити да и поред „компромисних оступака“ који су у уговору екстремно формулисани, Бриселски споразум није уговор са међународно правним квалитетом. Он не представља признање „Косова“ и ово се може сматрати само аранжманом политичке природе којим се, уз посредовање ЕУ уређују околности проистекле из крајње заоштрених односа на терену.

На овом месту треба извести и закључке о политичким аспектима који су везани за спровођење овог наведеног инструмента - аранжмана. Бриселски уговор, да га назовемо овде условно као „виртуелни међународни споразум“ (квази - признање) пружа и даље могућност оспоравања „косовске независности“. Овде пре свега мислимо на процесе у Уједињеним нацијама и специјализованим организацијама у систему УН. Овде српска дипломатија мора да уради све што је у свом опсегу и капацитету могуће да се спречи ширење броја земаља које признају односно које би признале „Косово“. Надаље потрбено је имати стратегију сузбијања могућности да „Косово“ постане чланица УН, а посебно мере да

се спречи „палестински сценарио“ (када је Палестина, сакупивши признања, преко Генералне скупштине УН постала држава - нечланица УН). Овде је потребно сачинити посебну стратегију Србије за заштиту од оваквих специјалних покушаја.

ЛИТЕРАТУРА

- Brierly, J. L. *The Law of Nations*, The Clarendon Press, 1928.
- Јанев, И., Перић, М. *Дипломатија*, Институт за политичке студије, Београд, 2013.
- Lauterpacht, H. *Recognition in International Law*, Cambridge University Press, 2012.
- Аврамов, С., Крећа, М. *Међународно јавно право*, Београд, 1990.
- Kelsen, H. *Principles of International Law*, New York, 1952.
- Henkin, L., Pugh, R. C., Schachter, O, Smit, H. *International Law*, West Pub. Co 1980.
- Sorensen, M. *Manual of International Law*, St. Martin's Press, 1968.
- Јанковић, Б. *Међународно јавно право*, Београд, 1971.
- Roberts, I. *Satow's Diplomatic Practice*, Oxford University Press, 2011.
- Brownlie, I. *Principles of Public International Law*, Oxford University Press, 2008,
- Lauterpacht, H. *International Law*, Cambridge University Press, 2004.
- Б. Јанковић, *Дипломатија*, Београд, 1988.
- The First Agreement of Principles Governing the Normalization of Relations (2013)
- United Nations Security Council Resolution SC 11033, 14 . 06 . 2013.
- Charter of the United Nations, 26 June 1945.
- The Vienna Convention on the Law of Treaties, 1969.
- The Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961.
- The Vienna Convention on Consular Relations of 1963.
- Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations New York, 13 February 1946.
- Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies New York, 21 November 1947
- UN Draft Declaration on Rights and Duties of States, 1949
- Fundamental rights and duties of States, International Law Commission, линк: http://legal.un.org/ilc/summaries/2_1.htm
- Тањуг: „Хашим Тачи: Са Дачићем о уклањању паралелних безбедносних структура Србије на северу Косова“, *НСПМ*, 8 фебруар 2013. линк: <http://www.nspm.rs/hronika/hasim-taci-sa-dacicem-cu-razgovarati-ouklanjanju-paralelnih-bezbednosnih-struktura-srbije-na-severu-kosova.html/>
- Тањуг: „Тачи: Србија признала Косово“, *Актер*, 19. апр. 2013. link <http://akter.co.rs/25-politika/37856-ta-i-srbija-priznala-kosovo.html>

- А.М.: „Тачи верује у договор, али и прети“, *Нови Магазин*, 4. април 2013.
линк: <http://www.novimagazin.rs/vesti/taci-optimista-da-moze-biti-postignut-sporazum>
- Тањуг: „Преговори у Бриселу: Тачи претио насиљем, девета рунда завршена без договора!“, *Србин Инфо*, 18. април 2013.
линк: <http://srbin.info/2013/04/taci-pretio-nasiljem-deveta-runda-zavrshena-bez-dogovora/>
- Е.П.: „Вестервеледонеопоруку: Одустаните од Косова!“, *Пресс*, 27. август 2010.
линк: <http://www.pressonline.rs/info/politika/130886/video-vestervele-doneo-poruku-odustanite-od-kosova.html>
- Тањуг: „Дачић: Тачи прети да ће север КИМ решити силом“, *Србина окуп-портал*.
линк: <http://srbinaokup.info/?p=9471/>
- Тањуг: „Без договора у Бриселу - Дачић: Тачи минирао споразум, Тачи: Србија одбила договор“, *РТВ*, 17. април 2013.
линк: http://www.rtv.rs/sr_ci/politika/bez-dogovora-u-briselu-dacic:-taci-minirao-sporazum-taci:-srbija-odbila-dogovor_385847.html
- Тањуг: „Новинемачки притисак за признање Косова“, 13. септембар 2012, *Мондо*.
линк: <http://www.mondo.rs/a260331/Info/Svet/Novi-nemacki-pritisak-za-priznanje-Kosova.html>
- Никола Врзић (интервју): „Војислав Коштуница: Бриселски споразум разара Србију“, *Печат*, 17. мај 2013.
линк: <http://www.pecat.co.rs/2013/05/vojislav-kostunica-briselski-sporazum-razara-srbiju>
- Тањуг: „Тачи минирао споразум, Тачи: Србија минирала договор“, РТВ, 17. април 2013. линк: http://www.rtv.rs/sr_ci/politika/bez-dogovora-u-briselu-dacic:-taci-minirao-sporazum-taci:-srbija-odbila-dogovor_385847.html
- Нова Македонија: „Во Косово доаѓаат 1.400 разузнавачи од САД“, 13. март 2013.
линк: <http://daily.mk/cluster/041e7ad5d4f0e61f1eebb121735a1e82/vo-kosovo-doagjaat-1400-razuznavachi-od-sad/>
- Амра Зејнели: „Westerwelle: Уклањањем паралелних структура до примене споразума“, *Слободна Европа*, 20 мај. 2013.
линк: <http://www.slobodnaevropa.org/content/westerwelle-ukidanjem-paralelnih-struktura-i-integracijom-srba-do-primene-sporazuma/24991710.html>
- Ј. Симић: „Војводина: Декларација продубила ровове“, 20. мај 2013.
линк: <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:434680-Vojvodina-Deklaracija-produbila-rovove/>

Igor Janev

**THE BRUSSELS AGREEMENT AND THE
PROBLEM OF VIRTUAL RECOGNITION
OF KOSOVO AND METOHİJA**

Resume

Legal analysis of the Brussels Agreement showed here that this document despite of the significant number of inter-state elements, still cannot be interpreted clearly as an usual international agreement . It turned out in the analysis that the one basic or fundamental legal element to interpret this act as an international agreement is apparently missing .The one component missing here is an implicit consent (as well as expressly given consent) that this is an international act, and in that way particularly it has been concluded that without such an essential element Brussels Agreement cannot be characterized as an international treaty. Furthermore in the same context, it is missing in that act an implicit (as well as explicitly given) consent from Serbia to recognize another entity as a state with an international juridical personality, as well. Thus, legally considering, there was no any de jure nor de facto recognition from Serbia in that mutual act. Here the principle(s) of *Bona Fides* also implied (and formulated) that the basic element for such recognition is an essential necessary consent and demonstrated will for recognition (from Serbia), provided without doubt. On the other hand, one can still observe that the Brussels Agreement represent an legal act apparently rich of international legal elements. That act, as noted in the presented analysis, constitute international legal precedent or as one can put it precedent of quasi- international contractual law or virtual quasi- international act. It can be most likely be described as a political arrangement suitable for different interpretations depending on sides involved in the process and parties in the contract-arrangement itself. Apart from its juridical character, and apparent loss of Serbian authority in the Kosovo and Metohija, it was finally concluded that the agreement still opens up some opportunities to Serbia at the United Nations for struggle against further recognitions and membership aspirations of „Kosovo „ in the United Nations.

Key words: security, Brussels Agreement, Serbia, Kosovo and Metohija, de jure, de facto, recognition, Law, capacity

* Овај рад је примљен 18. новембра 2013. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 05. децембра 2013. године.